

TOIVAKKA

Elämisen elementit.

Arviointikertomus 2023

Tarkastuslautakunta 54 § 3.6.2024

"Toivakkatalo" Toivakan kunnan kuvamateriaalia.

Sisällysluettelo

1.	Alkusanat	2
2.	Tarkastuslautakunnan tarkoitus ja arvioinnin toteutus	2
2.1.	Tarkastuslautakunnan tarkoitus arvioinnissa	2
2.2.	Tarkastuslautakunnan esteellisyydet arviointikertomuksen laadinnassa	2
2.3.	Arvioinnin toteutus	3
3.	Arviointi	4
3.1.	Kunnan ja kuntakonsernin talouden toteutuminen	4
3.2.	Olellaiset kuntakonserniin kuuluvat ja muu olellainen omistus	4
3.3.	Kuntastrategian toteutuminen	5
3.4.	Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	5
3.5.	Kunnanhallitus	6
3.6.	Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	6
3.7.	Kuntaympäristölaikunta	6
3.8.	Vesihuoltolaitos	7
3.9.	Investoinnit	7
3.10.	Henkilöstö	8
3.11.	Hyvinvointiraportti 2023	8
3.12.	Keski-Suomen tarkastuslautakuntien yhteinen arviointi	9
3.13.	Arviointikertomusten huomioon ottaminen	9
4.	Talouden tasapainottamisen seuranta	9
4.1.	Talouden tasapainottamisohjelman toteutuminen	9
4.2.	Talouden tasapainotusohjelman riittävyys	9
4.3.	Kriisikuntakriteerien täytyminen	10
5.	Yhteenveto	10
6.	Päiväys ja allekirjoitukset	10

1. Alkusanat

Tämä on Toivakan kunnan valtuustokauden 2021–2025 tarkastuslautakunnan kolmas arviointikertomus. Arviointikertomus on toteutettu luottamushenkilöiden toimin kuten aikaisemminkin kerroilla. Tavoitteena on ollut arvioida kriittisesti kunnan onnistumista tehtävissään keskittyen vain keskeisimpiin havaintoihin ja kokonaisuuksiin.

Tarkastuslautakunta kiittää hyvästä yhteistyöstä, pääosin hyvistä tuloksista ja toiminnasta sekä toivottaa antoisia lukuhetkiä tämän ja myös aiempien arviointikertomusten parissa.

2. Tarkastuslautakunnan tarkoitus ja arvioinnin toteutus

2.1. Tarkastuslautakunnan tarkoitus arvioinnissa

Tarkastuslautakunta on kunnanvaltuuston alainen ainoa pakollinen kuntalain vaatima jatkuvasti toimiva lautakunta. Tarkastuslautakunta on muusta kunnan organisaatiosta erillinen valvontaelin, joka yhdessä tilintarkastusyhteisön kanssa vastaa kunnan ulkoisesta valvonnasta.

Tarkastuslautakunnan tärkeimpiä tehtäviä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla sekä arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella ja voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Arviointitoiminnan tulos raportoidaan vuosittain arviointikertomuksessa, joka käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä.

Arviointitehtäviensä vuoksi tarkastuslautakunnalla on tiedonsaantioikeus kaikesta kunnan toimintaan liittyvistä dokumenteista ja niin päättäessään myös salaisista. Tarkastuslautakunta ohjaa ja valvoo, että kunnan ja tytäryhtiöiden tilintarkastusprosessi toteutuu tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kunnan ja sen tytäryhtiöiden tilintarkastusyhteisönä on vuodesta 2020 toiminut BDO Audiator Oy ja sen vastuullisena tilintarkastajana on toiminut HT, JHT Lilja Koskelo.

2.2. Tarkastuslautakunnan esteellisydet arviointikertomuksen laadinnassa

Tarkastuslautakunnan arviointitoimintaan osallistuneilla jäsenillä ja varajäsenillä on esteellisyyksiä seuraavasti:

Juha Juusela, hallituksen jäsenyys Keski-Suomen Valokuituverkot Oy:ssä ja Toivakan Lämpö Oy:ssä.

Markku Kauppinen, jäsenyydet sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa ja Puulan seutuopiston opistolautakunnassa sekä hallituksen jäsenyys Kiinteistö Oy Toivakanhakassa.

Annikki Pelkonen, ei esteellisyyksiä.

Osmo Tervo, varajäsenyydet kuntaympäristölautakunnassa ja sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa.

Jouko Vanhatalo, jäsenyys lupa- ja ympäristöjaoksessa.

Esteelliset tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet eivät ole osallistuneet arviointikertomuksen laatimiseen siltä osin kuin he ovat olleet esteellisiä. Pöytäkirjanpitäjänä 24.4.2024 asti on toiminut Heli Manninen ja 8.5.2024 alkaen Minna Silta. Pöytäkirjanpitäjät eivät ole osallistuneet arviointikertomuksen laadintaan. Lautakunnan varapuheenjohtaja Sinikka Jäntti ei ole osallistunut arviointitoimintaan eikä arviointikertomuksen laadintaan.

2.3. Arvioinnin toteutus

Lautakunta perusti arvionsa pääosin julkisesti saatavilla oleviin dokumentteihin ja haastatteluihin. Arvioinnin kannalta olennaisimmat dokumentit olivat vuoden 2023 talousarvio, kunnan ja tytäryhtiöiden tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2023, hyvinvointiraportti 2023, tilintarkastuskertomus ja -raportti sekä toimielinten pöytäkirjat. Henkilöstötilinpäätös vuodelta 2023 ei valmistunut arviointikertomuksen valmistumiseen mennessä.

Tarkastuslautakunta on haastatellut seuraavia:

- 28.9.2023 vt kunnanjohtaja,
- 26.10.2023 hyvinvointisuunnittelija,
- 30.11.2023 kuntaympäristöpalveluiden hanketyöntekijä ja
- 4.4.2024 vt kunnanjohtaja.

Haastatteluissa on pyritty avoimeen ja luottamukselliseen keskusteluun ja yhteistyöhön. Tarkastuslautakunnan arviot perustuvat lautakunnan saamaan informaatioon, siitä muodostettuun käsitykseen ja tehtyihin johtopäätöksiin.

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja on osallistunut alusta alkaen vuonna 2022 käynnistyneen Keski-Suomen kuntien tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkoston toimintaan. Yhteistyö tuotti tähän arviointikertomuksen liitteenä 1 olevan materiaalin.

Merkittävä tarkastuslautakunnan työtä haittaava tekijä on arvioinnissa tarvittavan informaation vajavaisuus ja oikea-aikainen saatavuus. Esimerkiksi arvioinnissa tarvittavia tunnuslukuja ja aikasarjoja ei juurikaan sisälly talousarvioon ja tilinpäätökseen. Osa tilivuotta koskevista tunnusluvuista ja informaatiosta selviää vasta arviointikertomuksen valmistumisen jälkeen julkaistavista tilastoista ja sovelluksista.

3. Arviointi

3.1. Kunnan ja kuntakonsernin talouden toteutuminen

Kunnan ja kuntakonsernin tulot ja menot ovat toteutuneet pitkälti talousarvion ja talousarviomuutoksien mukaisesti lukuun ottamatta talouden tasapainotusta. Merkittävimmät muutokset kunnan taloudessa talousarvioon verrattuna olivat harkinnanvarainen valtionosuuden korotus 150 000 € ja Suur-Savon Sähkö Oy:n osakkeiden myynnistä saatu lähes 3 miljoonan euron myyntivoitto. Kunta teki 600 000 €:n pakollisen varauksen Koy Toivakanhakan saatavien alaskirjaamiseksi. Kunnan taseessa ollut 1,615 miljoonan euron alijäämä muuttui 1,103 miljoonan euron ylijäämäksi.

Alkuperäinen talousarvio oli 239 463 euroa ylijäämäinen ja muutettu talousarvio 406 751 euroa ylijäämäinen. Toteuma oli 2 717 709 euroa ja poikkeama 2 310 958 euroa. Talousarviomuutoksia on hyväksytty kunnanvaltuustossa 3.4.2023, 12.6.2023, 25.9.2023, 6.3.2024 ja 3.4.2024. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt vuoden 2023 talousarvioylityksiä 4.3.2024.

3.2. Olennaiset kuntakonserniin kuuluvat ja muu olennainen omistus

Toivakan kuntakonserniin kuuluu Kiinteistö Oy Toivakanhaka (kunnan omistusosuus 100 %) ja Toivakan Lämpö Oy (100 %). Vuoden 2022 lopussa lakkautettu kuntakonserniin kuulunut Keski-Suomen Sairaanhoidopiirin hallintoriita-asia voi tuoda Toivakalle merkittävää hyötyä. Muu kunnan olennainen omistus on Keski-Suomen-Valokuituverkot Oy (omistusosuus 15 %), joka oli 31.8.2023 asti Keski-Suomen Verkkoholding Oy.

Kiinteistö Oy Toivakanhaka

Yhtiön tilinpäätös oli 79 383 € ylijäämäinen kunnan antaman 110 000 €:n de minimis -avustuksen turvin. Kiinteistöosakeyhtiö Toivakanhaka ei saavuttanut sille asetettuja taloudellisia tavoitteita, vaikka vuokrausasete oli korkea. Toivakanhakaa voidaan edelleen pitää valtiontukimääräysten valossa taloudellisissa vaikeuksissa olevana yhtiönä, koska se ei ole kyennyt maksamaan kunnan myöntämien lainojen korkoja ja lyhennyksiä ohjelman mukaisesti. Konsultin laatima tervehdyttämiselvitys on valmistunut vuoden 2023 alkupuolella, mutta tervehdyttämistoimenpiteitä ei ole vielä aloitettu. Kunnanhallitus päättää muodostaa 600 000 €:n pakollisen varauksen Toivakan kunnan tilinpäätökseen vuodelle 2023. Kunta varautuu tällä pakollisella varauksella Kiinteistö Oy Toivakanhakan saatavien alaskirjaukseen.

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä Kiinteistö Oy Toivakanhakan talouden tervehdyttämiseksi ja monipuolisen vuokra-asuntotarjonnan turvaamiseksi Toivakassa?

Toivakan Lämpö Oy

Toivakan Lämpö Oy:n tilinpäätös oli hieman alijäämäinen kohonneen hakkeen ja sähkön hinnan ja arvioitua pienemmän lämpöenergian myynnin takia. Toivakan Lämpö Oy:n vuosia kaavailema ja omistajan tavoitteeksi asettama verkoston

laajennus ei toteutunut vuonna 2023, mutta hankkeen selvittelyä ja valmistelua on jatkettu.

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä kaukolämpöverkon kannattavan laajentamisen mahdollistamiseksi?

Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri

Keski-Suomen Sairaanhoidopiirin toiminta päättyi vuoden 2022 lopussa ja toiminta siirtyi 1.1.2023 aloittaneelle Keski-Suomen hyvinvointialueelle. Toiminnan päätty-misen yhteydessä kuntien oli katettava 2022 kertynyt ja myös aiemmin kertyneet alijäämät. Toivakan kunnan osuus alijäämästä oli noin 1,1 miljoonaa euroa. Kunta teki 2022 tilinpäätökseen 250 000 €:n pakollisen varauksen kunnan maksettavaksi mahdollisesti tulevasta valituksenalaisesta alijäämän kattamisesta, jonka toteutu-minen ratkeaa hallinto-oikeudessa.

Keski-Suomen Valokuituverkot Oy (Keski-Suomen Verkkoholding Oy 31.8.2023 asti)

Kunnan tilintarkastaja on tilintarkastuskertomuksessaan vuodesta 2023 halunnut kiinnittää huomiota siihen, että kunnan tilinpäätöksessä on esitetty Keski-Suomen Verkkoholding Oy:n Keski-Suomen Valokuituverkot Oy) osakkeiden arvona 765 408 € ja että yhtiölle vahvistettu saneerausohjelma ja osakkeiden arvostukseen saattaa sisältyä arvostusriskiä.

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä mahdollisen arvostusriskin selvittämiseksi ja minimoimiseksi?

3.3. Kuntastrategian toteutuminen

Kuntalain mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategia pitää päivittää vähintään kerran valtuustokaudessa. Kunnanvaltuusto hyväksyi 14.2.2022 kuntastrategian päivityksen, joka kattaa ajanjakson vuodesta 2022 aina vuoteen 2030 asti. Strategiaa täsmennettiin vuoden 2023 talousarviossa. Olennaisia strategisia mittareita ja tavoitteita lisättiin vasta vuoden 2024 talousarviossa. Normaalit lakisääteiset ja rutiinitoimenpiteet ja niiden suorittaminen ei ole hyviä strategisen tason toimenpiteitä, mittareita ja tavoitteita. Tavoitteiden tulisi olla haasteellisia ja kehittäviä. Hyvä mittari oli esimerkiksi kunnanhallituksen strategisen tavoitteena ollut "nettomuutto +5 hlöä joulukuu 2022 - joulukuu 2023", mikä ei tosin toteutunut.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kuntastrategian olennaiset tavoitteet eivät ole täyttyneet, kun kunnan asukasluku on merkittävästi laskenut. Olennais-ten strategisten mittarien ja tavoitteiden asettamiseen tulee kiinnittää aiem-paa suurempi huomio.

3.4. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Toimintakertomus sisältää kuvauksen sisäisen valvonnan toiminnan ohjeistuksesta, mutta ei sen havainnoista ja tuloksista. Maksuliikenteen hyväksymiset, luototappiot ja muistiotositteet tulisi tarkistaa sisäisissä tarkastuksissa siten, että

sama henkilö ei toimi asiallisena tarkastajana ja hyväksyjänä. Erityinen huomio tulisi kiinnittää vaarallisiin työyhdistelmiin.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten toimielimet ovat käsitelleet sisäisen tarkastuksen raporttinsa, mitä sisäisissä tarkastuksissa on havaittu ja mihin toimenpiteisiin niiden takia ollaan ryhtymässä?

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä strategisten tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan jatkuvuutta uhkaavien riskien, kuten kasvutavoitteiden, korkojen nousun, henkilöriskien sekä energian hinnan ja energian saatavuuden haitallisten vaikutusten minimoimiseksi?

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä tilintarkastajan tilintarkastusraportissa esille tuomien asioiden johdosta?

Tarkastuslautakunta ehdottaa, että sisäisten tarkastajien koulutusta ja ohjeistusta parannetaan.

3.5. Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen alainen lautakuntatasoinen toiminta ja talous on pitkälti toteutunut suunnitellusti. Erityistä kiitosta voi antaa digitalisoitumisen etenemisestä ja tulevaisuuteen varautumisesta TE24 ja hyvinvointialueuudistuksessa. Kunnanhallituksen rooli koko kuntaorganisaation ja kuntakonsernin toiminnan johtajana on saanut lisää virtaa kunnanjohtajavaihdoksen takia. Kunnanhallituksen toimintatapa ja strateginen ote on selkiytymässä.

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi, elinvoiman kasvattamiseksi ja kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi?

3.6. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toiminta ja talous toteutui pääosin suunnitellusti. Erityistä kiitosta voi antaa hallintokunnan tunnuslukuraportoinnista, oikea-aikaisista rekrytoinneista ja aktiivisesta hankerahoituksen hyödyntämisestä. Henkilöstön jaksamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Koulujen oppilasmääräennusteet ovat laskemassa, mikä voi vaarantaa Kankaisten kyläkoulun toiminnan jatkumisen.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten aiotaan turvata Kankaisten kyläkoulun toimintaedellytykset ja toiminnan jatkuminen?

Tarkastuslautakunta kysyy, aiheutuiko sivistys- ja hyvinvointilautakuntaan kohdistuneista säästötoimenpiteistä pitkäkestoisia toiminnallisia ja taloudellisia haittoja?

3.7. Kuntaympäristölautakunta

Kuntaympäristölautakunnan toiminta ja talous toteutui pääosin suunnitellusti investointeja ja vesihuoltolaitosta lukuun ottamatta.

Lupa- ja ympäristöjaoksen toiminta ja talous toteutui olennaisilta osiltaan suunnitellusti, mutta lupamaksutulot jäivät selvästi tavoitteesta.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten hoidetaan lupa- ja ympäristövalvonnan oikea-aikainen toiminta, kuten vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen liittymättömien kiinteistöjen valvonta, rakennuslupien myöntäminen ja valvonta sekä ympäristönsuojelutoimet.

Tarkastuslautakunta kysyy, miksi osa valtuuston hyväksymistä kuntaympäristölautakunnan investoinneista ja omaisuuden myynneistä jäi toteuttamatta?

3.8. Vesihuoltolaitos

Toivakan kunnan vesihuoltolaitos on kirjanpidollisesti eriytetty kuntaympäristölautakunnan alainen taseyksikkö. Sen tulos jäi hinnan nostoista huolimatta 197 281 € alijäämäiseksi. Vuonna 2022 alijäämä oli 142 749 €. Vesihuoltolaitoksen taseessa on nyt kertynyttä alijäämää yhteensä 932 457 €.

Verkostoon pumpattiin vettä 98 826 m³, josta vain 74 844 m³:sta laskutettiin käyttäjiltä. Laskuttamattoman veden 23 982 m³ (24 %) laskennallinen hinta on 36 692 €. Laskuttamattoman veden osuus on vaihdellut 15 – 28%:n välillä, mutta kahtena viime vuotena osuus on ollut keskimäärin 26 %.

Jätevettä vastaanotettiin 91 491 m³, josta vain 61 773 m³:sta laskutettiin käyttäjiltä. Laskuttamattoman jäteveden 29 718 m³ (32 %) laskennallinen hinta on 87 074 €. Laskuttamattoman jäteveden osuus on vaihdellut 21 – 32 %:n välillä, mutta kahtena viime vuotena osuus on ollut keskimäärin 30 %.

Vesihuoltolaitos ei saanut vuonna 2023 lasinkaan liittymismaksutuloja.

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä

- laskuttamattoman veden ja laskuttamattoman jäteveden suuren määrän selvittämiseksi ja pienentämiseksi ja
- vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen liittymättömien liittymävelvollisten liittämiseksi verkostoon ja uusien liittyjien saamiseksi.

Tarkastuslautakunta ehdottaa vesihuoltolaitoksen talouden tasapainottamissuunnitelman päivittämistä.

Talousarviossa sähkön kokonaismenot olivat 718 870 €, mutta toteuma oli vain 382 008 € eli 53,1 % arvioidusta. Kuntasähkön hinnan suurta vaihtelua ei ole aiemmin tunnustettu riskiksi, johon olisi varauduttava ja suojauduttava. Korjaavana toimenpiteenä kunta kilpailutti sähkön hankinnan vuonna 2023, mutta kilpailutukseen perustuva uusi hankintamalli tuli käyttöön vasta vuoden 2024 huhtikuussa. Väliaikaisratkaisuna kunta siirtyi kalliista kuntasähköstä tuntihinnoiteltuun pörsisähköön vuoden 2023 alkupuolella.

3.9. Investoinnit

Investointeja (netto) oli suunniteltu 619 000 € ja talousarviomuutoksen jälkeen 589 750 €, joista toteutui 266 055 € eli 45,1 %. Investointeja oli vastaavasti vuonna 2022 yhteensä 954 000 € ja niistä toteutui 589 000 € eli 62 %. Talousarviossa ei ole perusteltu investointeja, asetettu niille toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita eikä arvioitu niiden vaikutuksia esim. kuntastrategian toteuttamiseksi.

Tilinpäätöksissä ja toimintakertomuksissa on edelleen raportoitu vain investointien euromääräinen toteutuminen. Suunniteltujen investointien kokonaismäärän lasku ja toteutumaprosentin lasku ei luo edellytyksiä kuntastrategian toteuttamiseksi.

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä investointien perustelemisen, suunnittelun, toteutuksen ja tavoitteiden saavuttamisen tehostamiseksi.

Osa lähivuosien mittavista investoinneista ei edelleenkään ole alkanut tuottaa niistä odotettuja hyötyjä ja tonttikauppoja. Näitä osittain loppuun asti hoitamattomia ja siten alisuoriutuneita investointeja ovat edelleen mm. Nisulan alueen tontit Päijänteen rantamaisemissa, Viisarimäen yritysalue, Kankaisten kyläkoulun hyödyntäminen ja Kankaisten kyläkoulun viereiset tontit.

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä aiempien investointien saamatta jääneiden hyötyjen saavuttamiseksi.

3.10. Henkilöstö

Henkilöstökertomus ei valmistunut arviointikertomuksen valmistumiseen mennessä. Henkilöstön sairauspoissaolopäivät vähenivät. Laskennalliset terveysperusteisten poissaolojen kustannukset laskivat noin 183 000 €.

Tarkastuslautakunta kysyy, miksi osa työterveyshuollon korvauksista on jäänyt saamatta?

3.11. Hyvinvointiraportti 2023

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta on hyväksynyt vuosittaisen kattavan hyvinvointiraportin vuodelta 2023. Hyvinvointiraportti on seikkaperäisesti laadittu. Hyvinvointikertomus laaditaan kerran valtuustokaudessa ja seuraavan kerran valtuustokauden päättyessä 2025.

Pisteet	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Kaikki sektorit	55	58	62	62	66	71	65
Kuntajohto	65	..	71	..	58	..	73
Perusopetus	65	-	-	-	-	-	-
Liikunta	..	18	..	60	..	75	..
Perusterveydenhuolto	..	84	..	62	..	66	..
Kulttuuri	39	..	48	..	65

TEAviisarin tiedot 14.5.2024 päivitys.

Lähde: <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?view=NAKOKULMA&y=2023&chart-Type=pointer&cmp=r&r=KUNTA850>

.. =tietoa ei kerätty kyseisenä vuotena - =ei raportoituja tietoja.

Arvojen luokittelu: Hyvä tulos 100-75, parannettavaa 74-25 ja huono tulos 24-0.

TEAviisarin ohjeet on luettavissa linkistä <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/ohjeet>

Toivakan kunta raportoi perusopetuksen TEAviisarin tunnusluvut ensimmäisen kerran vuonna 2023.

Tarkastuslautakunta kysyy, miksi kunta on aloittanut perusopetuksen tietojen raportoinnin vasta 2023?

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä TEAviisarin tulosten parantamiseksi?

3.12. Keski-Suomen tarkastuslautakuntien yhteinen arviointi

Keski-Suomen tarkastuslautakuntien yhteinen arvioinnin teemana vuonna 2023 oli lasten ja nuorten liikkumisen edistäminen. Yhteisen arvioinnin tulokset on kokonaisuudessaan luettavissa liitteessä 1.

3.13. Arviointikertomusten huomioon ottaminen

Tarkastuslautakunta sai vastaukset vuoden 2022 arviointikertomuksessa esittämiin kysymyksiin. Lautakunnan näkemyksen mukaan kehitys parempaan suuntaan on käynnissä tarkastuslautakunnan havaintojen ja kehitysehdotuksien huomioon ottamisessa. Osa epäkohdista odottaa edelleen pysyvää korjausta, vaikka välillä asiat saattavat tilapäisesti korjaantua tai kehittyä.

Tarkastuslautakunta esittää tämän ja aikaisempien vuosien arviointikertomuksiin tutustumista ja toimenpiteiden käynnistämistä siten, että ne otetaan huomioon jo vuoden 2025 talousarviota ja vuosien 2026–2027 toimintasuunnitelmaa laadittaessa.

4. Talouden tasapainottamisen seuranta

4.1. Talouden tasapainottamisohjelman toteutuminen

Vuoden 2022 tilinpäätös oli 302.278,03 euroa ylijäämäinen. Katettavaa alijäämää vuoden 2022 tilinpäätöksen jälkeen on 1.614.520,83 euroa. Kuntalain mukaan tämä alijäämä tulee olla katettuna viimeistään vuoden 2024 tilinpäätöksessä.

Talousarvioon kirjattu Toivakan kunnan talouden tasapainotusohjelma vuodelle 2023 sisälsi arvoltaan 1 845 000 €:n toimenpiteet, joista useimmat jäivät toteutumatta. Tasapainotustoimenpiteiden toteutuma oli kuitenkin 3 146 065 € Suur-Savon Sähkö Oy:n osakkeiden kaupasta, josta syntyi lähes 3 miljoonan euron myyntivoitto.

Tarkastuslautakunta katsoo, että alijäämän kattamissuunnitelma ei ole toteutunut suunnitelman mukaisesti.

4.2. Talouden tasapainotusohjelman riittävyys

Vuoden 2023 tilinpäätöksen jälkeen kunnan taseessa ei ole kattamatonta alijäämää.

Tarkastuslautakunta katsoo, että voimassa oleva talouden tasapainotusohjelma ei ole enää tarpeellinen alijäämän kattamiseksi, koska vuoden 2023 tilinpäätös riitti kattamaan kertyneet alijäämät.

Tarkastuslautakunta esittää, että talouden tarkkaa seuranta ja ennakkointia kuitenkin jatketaan.

4.3. Kriisikuntakriteerien täytyminen

Toivakan kuntaa ei enää uhkaa erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan eli ns. kriisikunnan kriteerien täytyminen vuoden 2024 tilinpäätöksessä, kun alijäämää saatiin katettua jo vuoden 2023 tilinpäätöksessä.

5. Yhteenveto

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa ovat pääosin toteutuneet. Toiminta on järjestetty pääosin tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tärkeimmät poikkeamat on tuotu esille tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa, tilintarkastajan raporteissa tai tässä arviointikertomuksessa. Toivakan kunnan kertyneet alijäämät on katettu ja toimintaa voidaan jatkaa ilman kriisikuntamenettelyyn joutumisen uhkaa.

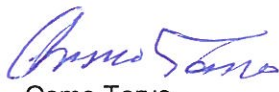
Toivakan kuntaa on ryhdytty kehittämään aiempaa aktiivisemmin ja määrätietoisemmin. Työ alkaa tuottaa tulosta, josta erityinen kiitos henkilöstölle.

6. Päiväys ja allekirjoitukset

Toivakassa 3.6.2024

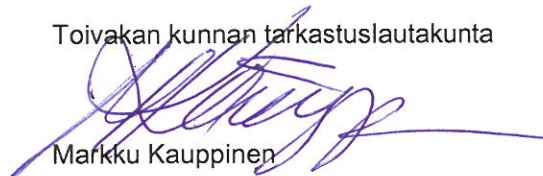

Juha Juusela
Puheenjohtaja

Osmo Tervo
Varajäsen

Toivakan kunnan tarkastuslautakunta

Markku Kauppinen
Jäsen

Jouko Vanhatalo
Jäsen

Annikki Pelkonen
Jäsen

KESKI-SUOMEN TARKASTUSLAUTAKUNTIEN YHTEINEN ARVIOINTI – LASTEN JA NUORTEN LIIKKUMISEN EDISTÄMINEN

Arvioinnin tavoite on selvittää, miten ”Keski-Suomi liikkuu 2030-agendaa” toteutetaan kuntien ja hyvinvointialueen toimenpiteillä <https://www.kesli.fi/ksliikkuu/agenda/>. Agendan tarkoitus on yhdistää maakunnan toimijat edistämään liikkumista ja aktiivista arkea vaikuttavasti ja laajalla yhteistyöllä. Agenda kannustaa toimenpiteisiin, joilla lisätään keskisuomalaisten päivittäistä liikkumista 15 prosenttia vuoteen 2030 mennessä seuraavilla tavoitteilla:

1. [Rakennetaan elinympäristöt liikuntaan aktivoiviksi](#)
2. [Järjestetään lasten ja nuorten arkipäivät fyysisesti aktiivisiksi](#)
3. [Panostetaan työikäisten liikkumiseen](#)
4. [Edistetään ikääntyvien liikuntamahdollisuuksia](#)
5. [Yhteisöt liikkumisen innostajana ja mahdollistajana](#)

Hyvinvointialueen ”Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2024–2025” on hyväksytty Lasten, nuorten ja perheiden lautakunnassa 15.11.2023. Ohjelma on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ohjelmakokonaisuutta, joka toimeenpanee hyvinvointialueen strategiaa. Suunnitelman mukaan hyvinvointialueen lapsia, nuoria ja perheitä kohtaavien palveluiden keskeisenä tavoitteena on edistää liikunnallista elämäntapaa vahvistaen lasten ja nuorten myönteistä keho- ja ruokasuhdetta ja ehkäisten ylipainoa ja lihavuutta. Keskeiset toimenpiteet kohdistuvat hoito- ja palveluketjutyöhön, lapsia, nuoria ja perheitä kohtaavien ammattilaisten elämäntapaohjauksen osaamisen vahvistamiseen, Neuvokas perhe -menetelmän jalkautukseen sekä kunta-hyvinvointialue-yhdyspintatyöhön kuntien liikuntaneuvonnan ja sivistyspalveluissa toteutettavan ruokakasvatuksen edistämiseksi. (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, s. 17.)

Tarkastuslautakuntien arvioinnin painopiste on lasten ja nuorten liikkumisen edistämisessä. Arvioinnissa selvitetään kuntien asettamia tavoitteita liikunnallisen elämäntavan edistämisessä ja hyvinvointialueen sekä maakunnan liiton ohjelmien toteuttamisessa.

Arviointikysymykset

- Miten lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky on kehittynyt Keski-Suomessa, ja mitkä ovat olleet kuntien panostukset liikkumisen edistämiseen?
- Onko kunnan strategiassa asetettu tavoitteita lasten ja nuorten liikkumisen edistämiseen?
- Onko kunnan hyvinvointikertomuksessa vuodelta 2022 raportoitu lasten ja nuorten liikkumisen edistämisestä?
- Onko kunta mukana valtakunnallisissa hankkeissa kuten ”Liikkuva koulu”, ”Liikkuva varhaiskasvatus”, ”Liikkuva opiskelu” tai ”Harrastamisen Suomen malli”?

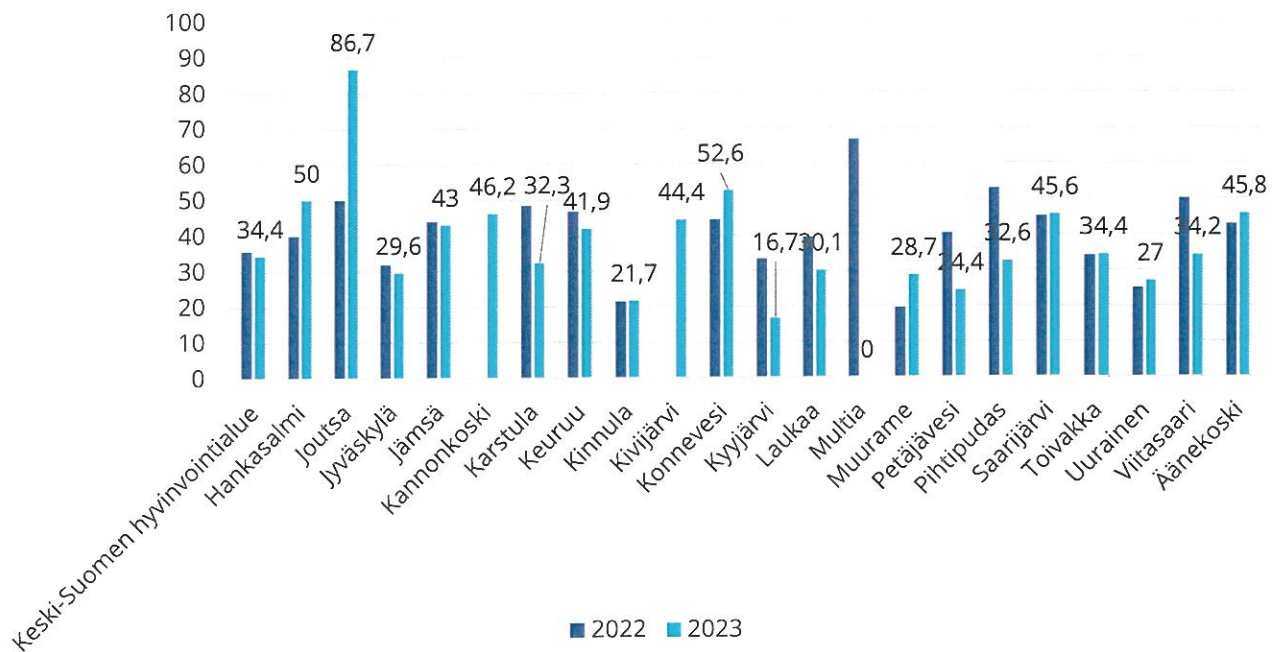
Arvioinnin toteuttaminen

Lasten ja nuorten liikkumissuositus ja fyysinen toimintakyky

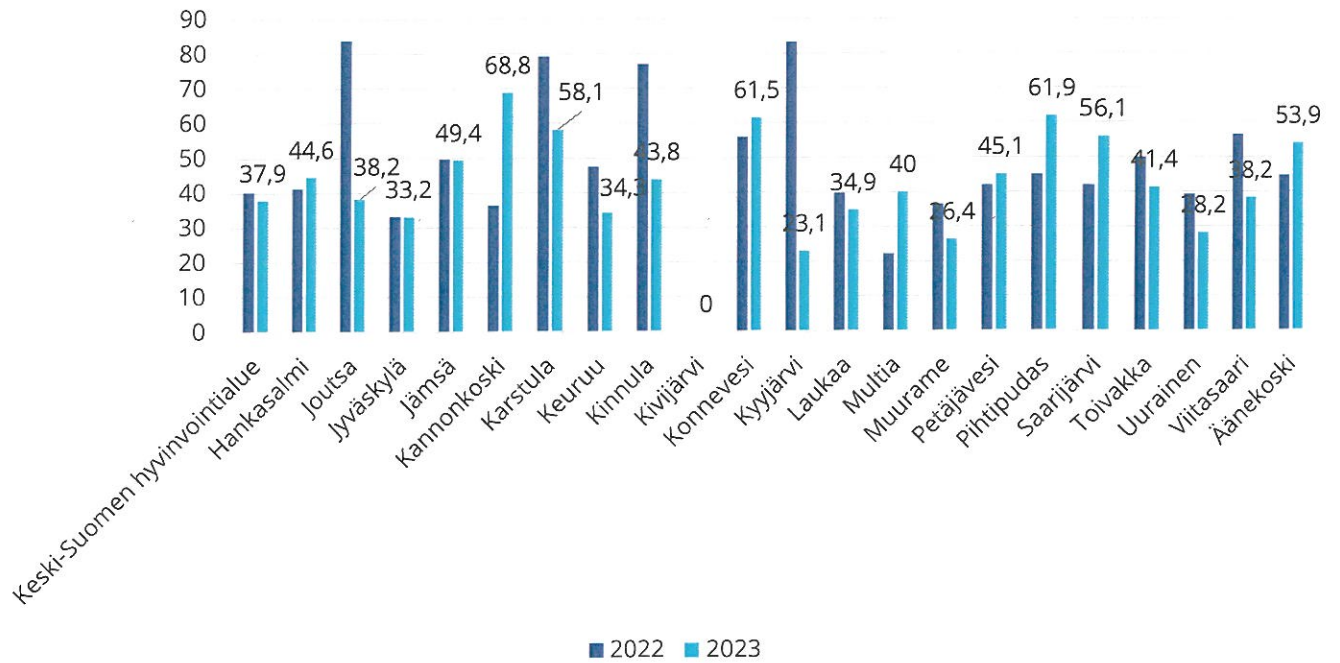
Kaikille 7–17-vuotiaille suositellaan monipuolista, reipasta ja rasittavaa liikkumista vähintään 60 minuuttia päivässä yksilölle sopivalla tavalla, ikä huomioiden. Runsasta ja pitkäkestoista paikallaanoloa tulisi välttää.

Suosituksen mukaan olisi hyvä liikkua viikon jokaisena päivänä ja suurimman osan liikkumisesta tulisi olla kestävyystyypistä. Teholtaan rasittavaa kestävyystyypistä liikkumista sekä lihasvoimaa ja luustoa vahvistavaa liikkumista tulisi tehdä vähintään kolmena päivänä viikossa. Liikkumisen tulisi olla monipuolista, jolloin erilaiset liikuntataidot kehittyvät. Myös liikkuvuuteen on hyvä kiinnittää huomiota. (OKM, Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille.)

Alla olevassa kuvioissa esitetään 5. ja 8. luokkalaisten oppilaiden osuus, joilla on heikko fyysinen toimintakyky. Yläasteikäisillä fyysinen toimintakyky heikkenee huomattavasti verrattuna ala-asteikäisiin.

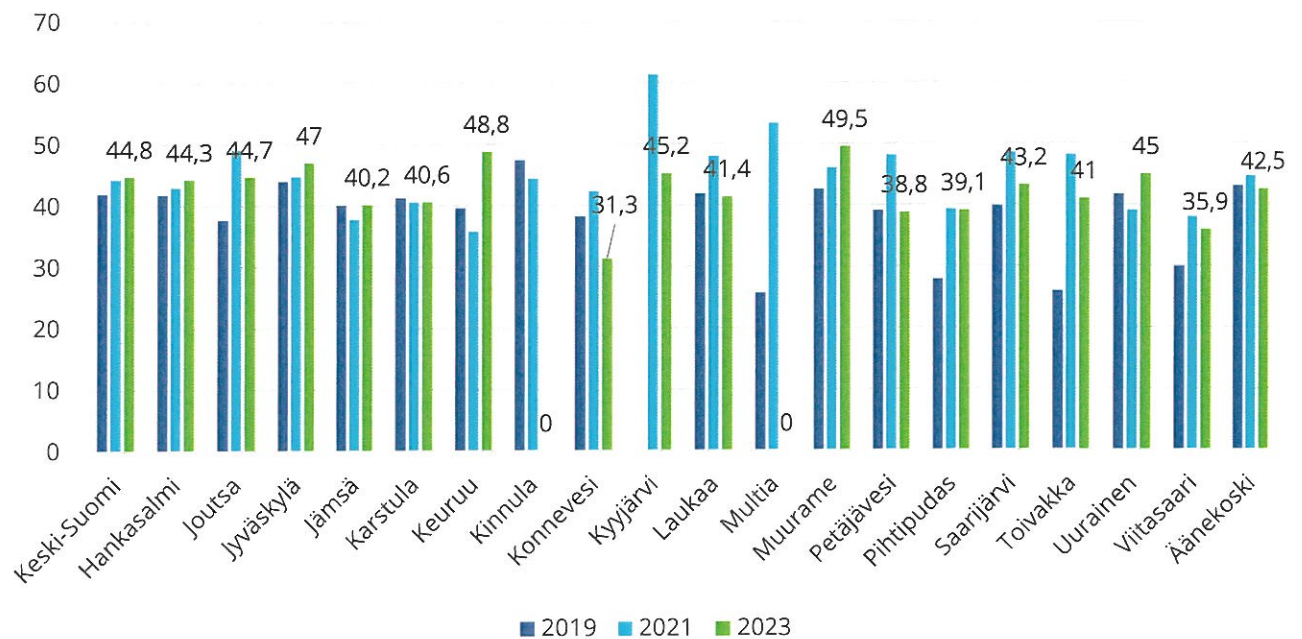

Kuvio 1. % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus) vuosina 2022-2023, pylväässä vuoden 2023 arvo. (Lähde: sotkanet.fi, ind. 5477)

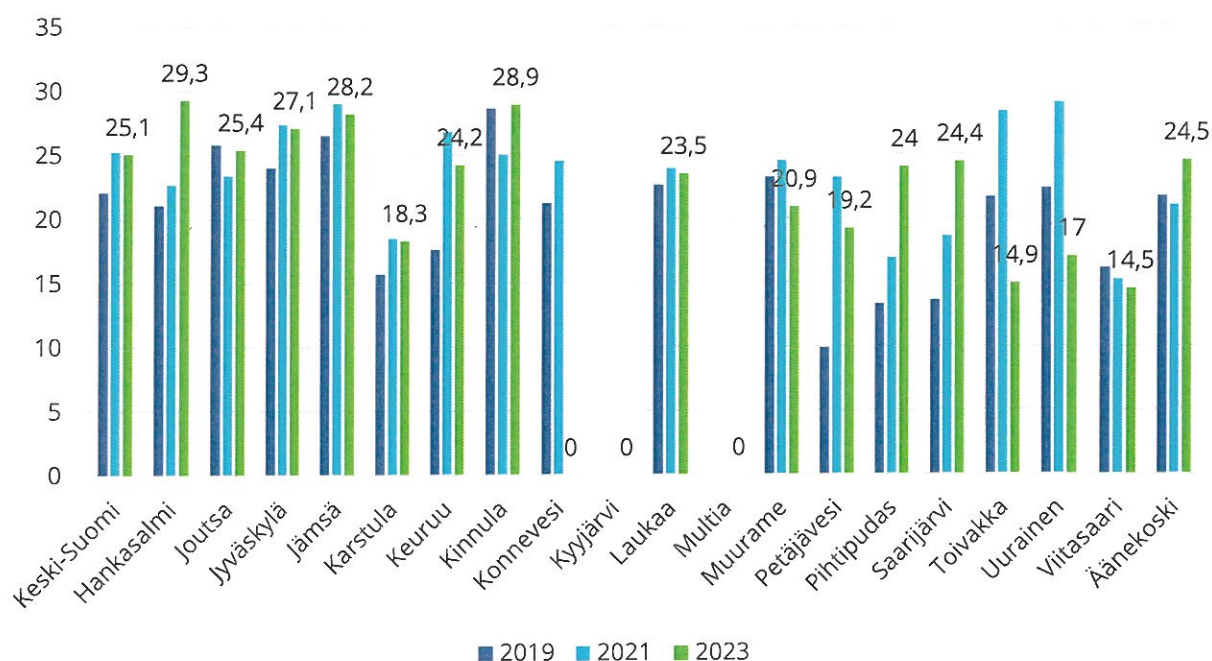

Kuvio 2. % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus) vuosina 2022-2023. (Lähde: sotkanet.fi, ind. 5478)

Kuvioissa 3 ja 4 esitetään vähintään tunnin päivässä liikkuvat 4.-5. ja 8.-9. luokkalaiset kunnittain.

Kuvio 3. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-2023) Keski-Suomen kunnissa (Lähde sotkanet.fi, ind. 4822)

Kuvio 4. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019–2023) Keski-Suomen kunnissa. (Lähde: sotkanet.fi, ind. 4727)

Havainto: Vähintään tunnin päivässä liikkuvien 8. ja 9. luokkalaisten määrä on noussut koko Keski-Suomessa 3 prosenttiyksikköä vuosina 2019–2023 ja neljässä kunnassa (Hankasalmi, Petäjävesi, Pihtipudas ja Saarijärvi) vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus on kasvanut 8–10 prosenttiyksikköä.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvien 4. ja 5. luokkalaisten määrän kasvu koko Keski-Suomessa on ollut 2,8 prosenttiyksikköä. Toivakka on saanut nostettua tulosta 15,1, Pihtipudas 11,2 ja Keuruu 9,2 prosenttiyksikköä.

Liikkumisen määrä on myös vähentänyt heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien lasten ja nuorten määrää.

Johtopäätös: Kuntien toimenpiteet ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan vahvistumiseen. Liikkumisen edistäminen on merkittävää ennaltaehkäisevää toimintaa, joka vaikuttaa myös hyvinvointialueen palvelutarpeeseen.

Liikunta- ja ulkoilupalveluihin käytettävä resurssi Keski-Suomen kunnissa

Kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi kuntien tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Alla olevassa taulukossa on esitetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosan, HYTE-kertoimen rahoitusosuus asukasta kohti. Taulukkoon on kerätty kuntien rahoitus liikunta- ja ulkoilupalveluiden kuluihin sekä bruttoinvestointeihin.

Taulukko 1. Keski-Suomen kuntien liikunta- ja ulkoilupalveluiden nettokulut ja investoinnit vuodelta 2022 sekä HYTE-kertoimen mukainen rahoitusosuus kunnille. Lähde: Valtiokonttori/tutkihallintoa.fi, sotkanet.fi)

	Kunnan liikunta- ja ulkoilupalveluiden nettokulut €/as 2022	Kunnan liikunta- ja ulkoilupalveluiden bruttoinvestoinnit €/as. 2022**	HYTE-rahoitusosuus 2023 (12,50-20,90) €/as	HYTE-rahoitusosuus 2022 (10,90-21,20€/as)
Hankasalmi	63,29 €	32,22 €	16,2	15,8
Joutsa	125,94 €	0,00 €	17,6	14,3
Jyväskylä	126,11 €	115,30 €	20,8	21,2
Jämsä	106,19 €	46,34 €	18,8	19
Kannonkoski	75,69 €	110,46 €	18,0	17,8
Karstula	59,48 €	376,01 €	17,9	17,5
Keuruu	76,95 €	66,71 €	16,4	17,1
Kinnula	100,76 €	0,29 €	15,0	13,6
Kivijärvi	58,39 €	0,00 €	14,8	16,7
Konnevesi	125,59 €	30,57 €	18,6	15,1
Kyyjärvi	108,79 €	76,23 €	17,3	17,9
Laukaa	87,92 €	50,27 €	17,9	16,7
Luhanka	46,26 €	0,00 €	12,5	10,9
Multia	99,15 €	27,64 €	17,3	14,7
Muurame	114,27 €	106,46 €	15,5	18,1
Petäjävesi	54,60 €	1,68 €	14,6	15
Pihtipudas	120,96 €	22,11 €	17,0	17
Saarijärvi	90,68 €	8,54 €	18,2	14,4
Toivakka	79,32 €	18,55 €	12,6	13,8
Uurainen	89,01 €	39,58 €	20,9	19,7
Viitasaari	174,12 €	33,98 €	17,8	17,3
Äänekoski	196,24 €	74,30 €	15,7	16,1
Keski-Suomen hyvinvointialue			42,0	39,4

**Kunnat saavat erisuuruisia rahoitusosuuksia liikunta- ja ulkoiluinvestointeihin.

HYTE-kertoimeen sisältyvät liikunnan edistämisen prosessi-indikaattorit hyvinvointialueella ja kunnassa

Hyvinvointialueen palveluista lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon terveystarkastusten yhteydessä, elintapaneuvonnan ja opiskeluhuollon yhteydessä voidaan ohjata liikkumiseen. Tarkastusten toteutuminen (terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen) vaikuttaa myös hyvinvointialueen HYTE-kertoimen rahoitusosuuteen.

Kuntien HYTE-rahoitusosuuteen vaikuttaa liikunnan osalta muun muassa se, miten kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille, (indikaattorinumero 5327). Muita rahoitusosuuteen vaikuttavia indikaattoreita ovat:

- Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa, indikaattorinumero 5323
- Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen, indikaattorinumero 5321
- Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin, indikaattorinumero 5320

- Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä, indikaattorinumero 5328

Taulukko 2. Keski-Suomen kuntien liikuntaan liittyvät HYTE-indikaattorit vuodelta 2022. (Lähde: sotkanet.fi)

	Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikku- misryhmiä liikuntaseu- ratoiminnan ulkopuolella oleville lap- sille ja nuor- rille	Kunnassa toimii liikun- nan edistä- mistä käsit- televä poik- kihallinnolli- nen työ- ryhmä	Kunta kut- suu säännöl- lisesti koolle liikuntaseu- rojen ja yh- distysten yh- teiskokouk- sen	Lasten ja nuorten lii- kunta-aktiivi- suutta rapor- toidaan vuo- sittain kun- nan hyvin- vointikerto- muksessa tai vastaavassa kertomuk- sessa	Liikunnan edistämi- sestä vas- taavat vi- ranhaltijat osallistuvat toimielin- ten vaiku- tusten en- nakoarvi- ointiin	Indikaat- torin tu- los 0-5
Hankasalmi	-	x	x	-	-	2
Joutsa	x	x	x	-	x	4
Jyväskylä	x	x	x	x	x	5
Jämsä	x	x	x	x	-	4
Kannonkoski	x	x	x	-	x	4
Karstula	-	x	x	x	x	4
Keuruu	x	x	x	-	x	4
Kinnula	x	x	-	-	x	3
Kivijärvi	x	x	-	x	-	3
Konnevesi	x	x	x	x	-	4
Kyyjärvi	x	x	x	x	-	4
Laukaa	x	x	x	-	-	3
Luhanka	x	-	-	-	-	1
Multia	x	x	-	-	x	3
Muurame	x	x	x	-	-	3
Petäjävesi	x	-	x	-	-	2
Pihtipudas	x	x	x	-	-	3
Saarijärvi	x	x	x	-	-	3
Toivakka	-	-	-	-	-	0
Uurainen	x	x	x	-	x	4
Viitasaari	x	x	x	-	x	4
Äänekoski	x	-	x	-	-	2
	19/22	18/22	17/22	6/22	9/22	ka 3,1

Indikaattoreiden tuloksia vertailtaessa havaitaan, että vähiten toteutuu Lasten ja nuorten lii-
kunta-aktiivisuuden vuosittainen raportointi kunnan hyvinvointikertomuksessa, vain 6 kunnassa.
Myös liikunnan edistämisestä vastaavien viranhaltijoiden osallistuminen toimielinten vaikutusten
ennakoarviointiin toteutuu vain 9 kunnassa (kuntien TEA-viisariin ilmoittamien tietojen perus-
teella).

Havainto: Mikäli jotakin tietoa ei ollut toimitettu kunnasta vuodelta 2022, asia korjattiin seuraav-
van vuoden tietoihin.

Toinen arviointikysymys liittyy siihen, miten kunnan strategiassa on asetettu tavoitteita lasten ja
nuorten liikkumisen edistämiseen. Alla olevaan taulukkoon on kerätty tietoja siitä, onko kunta-
strategiassa / hyvinvointialueella mainittu erikseen lasten ja nuorten liikkumisen edistämisestä,
onko hyvinvointikertomuksessa raportoitu liikkumisen edistämisestä, onko tehty lasten ja nuor-
ten hyvinvointisuunnitelma ja erillinen liikkumisen ohjelma.

Taulukko 2. Lasten ja nuorten liikkumisen huomioiminen kuntastrategiassa ja muissa ohjelmissa niiden kuntien osalta, jotka ovat tiedon toimittaneet.

	Strategia/Sanoitettu tavoite. Onko mainittu lapset ja nuoret erikseen (L)	Onko hyvinvointikertomuksessa raportoitu lasten ja nuorten liikkumisen edistämisestä, Kyllä / Ei ja miten	Onko kunnassanne / hyvinvointialueella tehty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Kyllä / Ei	Onko kunnassanne liikkuohjelma tai jokin erityismaininta lasten ja nuorten liikkumiseen liittyen (L), Kyllä / Ei
Hankasalmi	Aktiivinen Hankasalmi -strategiakärki.	Kyllä	Kyllä, vuosille 2020–2023.	Kyllä, Hankasalmi liikkuu 2023–2028 (kv 13.6.2023).
Joutsa	Lapsi- ja perhelähtöiset palvelut	Kyllä	Kyllä	Ei
Jyväskylä	Liikuntapääkaupunki -strategiakärki, Suomen liikkuvimmat kaupunkilaiset (L).	Kyllä, ainakin Move!-mittaustulokset, liikunta-aktiivisuus.	Kyllä	Kyllä, valmisteilla liikkuohjelma (kevät 2024).
Jämsä				
Kannonkoski	Tavoite panostaa liikuntamahdollisuuksien kehittämiseen ja yhdessä harrastamiseen.	Kyllä, ainakin Move!-mittaustulokset, liikunta-aktiivisuus.	Kyllä. Suunnitelma päivitetty 2023 ja hyväksytty sivltk:ssa.	Kyllä. Liikkuohjelma-kokonaisuuden päivitys valmistuu 2024.
Karstula				
Keuruu	Ei (oppiva yrityskaupunki).	Kyllä, ainakin Move!-mittaustulokset ja kouluterveyskyselyn tulokset.	Kyllä	Kyllä, liikunnan kehittämissuunnitelmassa 2021–2024 ja työssä vuosille 2025–2028.
Kinnula				
Kivijärvi				
Konnevesi				
Kyyjärvi	Hyvät puitteet yhdistys- ja harrastustoiminnalle. Turvallinen elinympäristö.	Kyllä. Move!-mittaustulokset ja kouluterveyskyselyn tulokset.	Laajassa hyvinvointisuunnitelmassa on huomioitu myös lapset ja nuoret, mutta heille suunnattu oma hyvinvointisuunnitelma on valmisteilla.	
Laukaa	Toimintaympäristö: Lasten määrä on suuri väkilukuun nähden.	Kyllä, Move!-mittaustulokset; toimenpiteitä liikkumisen edistämiseksi.	Kyllä, päivitettävänä.	Kyllä, Lasten ja nuorten liikuntaneuvonta.
Luhanka				
Multia				
Muurame				
Petäjävesi	Ei	Kyllä, kouluterveyskyselyn tulokset. Liikkumattomuus otettu huomioon uudessa hyvinvointisuunnitelmassa.	Kyllä (v.2019) Suunnitelman päivitys valmistuu syksyllä 2024.	Ei
Pihtipudas				
Saarijärvi				

Toivakka	Toivakka rakentaa hyvinvointia arjessa panostamalla kaikenikäisiin toivakkalaisiin.	Kyllä, Move!-mittaus-tulokset ja kouluterveyskyselyn tuloksia.	Kyllä, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma valmistuu kevään 2024 aikana.	Ei ole liikkumisohjelmää. Valmisteilla oleva lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma nostaa yhdeksi painopisteeksi lasten ja nuorten liikkunnallisen elämäntavan edistämisen.
Uurainen				
Viitasaari	Kehitetään liikunta- paikkoja ja tehdään niitä tutuksi kaikki ikä- ja harrastajaryhmät huomioiden.	Kyllä, hyvinvointiraportti.	Sisältyy hyvinvointisuunnitelmaan (Wii-taunioin hyvinvointisuunnitelma 2021–2025). Ei erillistä suunnitelmaa.	Ei tällä hetkellä, mutta alustavaa suunnitelmaa on sel-laisen luomiseksi.
Äänekoski	Hyvä elämä.	Kyllä, Move!-mittaus-tulokset	Kyllä	Ei
Keski-Suomen liitto	Lasten ja nuorten arkipäivät fyysisesti aktiivisiksi.			Keski-Suomi liikkuu 2030-ohjelma, missä on mukana myös lasten ja nuorten lii-kunta.
Keski-Suomen hyvinvointialue	Kasvun kärjet/Hyvä vointi.	Kyllä, Move!-mittaus-tulokset. Lasten ja nuorten lii-kunnallisen elämäntavan tukeminen.	Kyllä. Keski-Suomen hyvinvointialueen hy-vyvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ohjelmaan sisältyy myös lasten ja nuorten hy-vinvointisuunni-telma.	

Kuntien osallistuminen liikuntaa/harrastamista edistäviin valtakunnallisiin hankkeisiin/ohjelmiin

Kaikissa Keski-Suomen kunnissa on tehty kuntakohtainen Liikkuva-koulu-rekisteröinti. Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan ei ole joka kunnassa rekisteröidyty kuntakohtaisesti, vaikka varhaiskasvatuksen yksiköitä on rekisteröityneenä. (Lähde: Liikkuva koulu tilastokooste, tiedot poimittu 29.2.2024)

Harrastamisen Suomen mallin avustusta vuosille 2023–2024 on myönnetty 18 keskisuomalaiselle kunnalle (Lähde: [Harrastamisen Suomen mallin kunnat - Harrastamisen Suomen malli](#), tiedot poimittu 29.2.2024)

Taulukko 3: Keski-Suomen kuntien osallistuminen liikuntaa/harrastamista edistäviin valtakunnallisiin hankkeisiin/ohjelmiin. (Lähde Harrastamisen Suomen malli -sivusto, Liikkuva koulu tilastokooste)

	Kuntanne on rekisteröitynyt liikkuva koulu -ohjelmaan	Kuntanne on rekisteröitynyt liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan	Kuntanne 2. asteen oppilaitoksia on rekisteröitynyt liikkuva opiskelu -ohjelmaan	Kuntanne on saanut Harrastamisen Suomen mallin avustusta lv 2023-2024	Kuntanne on saanut Harrastamisen Suomen mallin avustusta lv 2022-2023
Hankasalmi	kyllä	kyllä	kyllä	Harrastuksista hyvinvointia Hankasalmella 2	Harrastuksista hyvinvointia Hankasalmella
Joutsa	kyllä	kyllä	kyllä	Harrastamisen Joutsan malli	Harrastamista Joutsan malliin
Jyväskylä	kyllä	kyllä	kyllä	Jyväskylän harrastamisen malli 2023	Jyväskylän harrastamisen malli 2022
Jämsä	kyllä	kyllä	kyllä	HSM – harrastaja Jämsässä	Koulujen kerhotoiminta Jämsän kaupungissa 2022-2023
Kannonkoski	kyllä	ei, mutta varhaiskasvatuksen yksikkö on	Kunnassa ei ole 2. asteen oppilaitoksia	Kyllä. Harrastetaan Kannonkoskella 2023-2024	Harrastamisen Kannonkosken malli
Karstula	kyllä	ei	ei	Kaikkea Kivaa Karstulassa -toiminta	Kaikkea kivaa Karstulassa
Keuruu	kyllä	kyllä	kyllä	Keuruun kerhotoiminta	
Kinnula	kyllä	kyllä	kyllä	Harrasteita Kinnulan tapaan	Kinnula harrastaa
Kivijärvi	kyllä	ei	-	Kivijärven harrastamisen malli	Kivijärven harrastamisen malli
Konnevesi	kyllä	kyllä	kyllä	Konden koulujen kerhot 2023-2024	Konden koulujen kerhot 2022-2023
Kyyjärvi	kyllä	kyllä	-	Harrastamisen Kyyjärven malli	Harrastamisen Kyyjärven malli
Laukaa	kyllä	kyllä	kyllä	HLM – Harrastamisen Laukaan Malli 2023-2024	Harrastamisen liekkiä ja laatua Laukaan lapsille
Luhanka	kyllä	ei	-	-	-
Multia	kyllä	ei, mutta varhaiskasvatuksen yksikkö on.	-	Yhdessä ystävien kanssa	Yhdessä ystävien kanssa
Muurame	kyllä	kyllä	kyllä	Mun juttu Muuramessa!	Mun juttu Muuramessa!
Petäjävesi	kyllä	ei, mutta varhaiskasvatuksen yksikkö on.	kyllä	Petäjäveden kouluissa harrastetaan 2023-2024	-
Pihtipudas	kyllä	kyllä	ei	-	Wiitaunionin harrastamisen malli
Saarijärvi	kyllä	kyllä	kyllä	Harrastava, hyvinvoiva koululainen	Saarijärveläinen Suomen malli
Toivakka	kyllä	ei, mutta varhaiskasvatuksen yksikkö on	-	Harrastamisen ilo Toivakassa	Harrastamista Toivakan malliin

Uurainen	kyllä	ei	-	Harrastamisen Suomen malli Uuraisilla	Harrastamisen Suomen malli Uurainen
Viitasaari	kyllä	kyllä	ei	-	
Äänekoski	kyllä	kyllä	kyllä	Kaikki harrastamaan	Kaikki harrastamaan

Havainto: Lähes kaikki Keski-Suomen kunnat ovat hakeneet ja saaneet valtion rahoitusta Harrastamisen mallin toteuttamiseen lukuvuodelle 2023–2024.

Vuoden 2023 liikkumisen arvioinnin yhteenveto ja kehittämissuositus

Keski-Suomen lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky on parantunut viime vuosina, ja myös kuntien toimenpiteet liikunnallisuuden edistämiseksi ovat lisääntyneet. Liikkumisen edistäminen näkyy myös kuntien tavoitteissa, ja kunnat ovat aktiivisesti olleet kehittämässä Harrastamisen Suomen mallia.

Kunnat ovat hoitaneet HYTE-kertoimen rahoitusosuuteen vaikuttavien liikuntaan liittyvien indikaattoreiden raportoinnin hyvin. Joidenkin kuntien tietoa ei ollut toimitettu ja asia korjattiin tuleville vuosille. HYTE-kertoimen rahoitusosuutta ei liikunnan osalta voida enää kovin paljon kasvattaa.

Hyvinvointialueen HYTE-rahoitusosuuteen vaikuttavat lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen, elintapaneuvonta (diabetesriski) ja opiskeluhuollon toteutuminen. Näiden palvelujen tietoja ei saatu vielä keväällä 2024. Puheenjohtajien verkosto toivoo, että hyvinvointialueen aluehallitus antaisi aluevaltuustolle ja kuntien tarkastuslautakuntien puheenjohtajaverkostolle tiedon näiden palveluiden toteutumisesta syksyllä 2024.

Tähän arviointiin osallistuneet tarkastuslautakunnat antavat arvioinnin tiedoksi kunnan ja kaupunginvaltuustoille ja pyytävät, että hallitukset voisivat antaa lausuntonsa, miten yhdyspintayhteistyötä liikkumisen edistämiseksi on toteutettu/viety eteenpäin.

Vuoden 2022 arvioinnin käsittely

Yhteensä 12 kunnan tarkastuslautakunnat ja Keski-Suomen hyvinvointialueen tarkastuslautakunta olivat sisällyttäneet vuoden 2022 arviointikertomuksiinsa puheenjohtajien verkoston tuottamia yhteisiä arviointeja. Arviointien teemat liittyivät työllisyyden edistämisen yhdyspintayhteistyöhön ja osaavan työvoiman pito- ja vetovoiman turvaamiseen. Tarkastuslautakunnat kiittävät hallituksia lausuntojen antamisesta valtuustoille. Puheenjohtajien verkosto hyödyntää annettuja lausuntoja työllisyyden edistämisen yhdyspintojen toimivuuden arvioinnissa.

LÄHTEET

Kuntien, Keski-Suomen liiton ja Keski-Suomen hyvinvointialueen strategiat
Harrastamisen Suomen malli -raportti. Saatavilla: [Harrastamisen Suomen mallin kunnat - Harrastamisen Suomen malli](#))

Keski-Suomi liikkuu 2030 -liikkumisagenda, <https://www.kesli.fi/ksliikkuu/agenda/>

Liikkuva koulu tilastokooste. Saatavilla: [Microsoft Power BI](#)

LIPAS-tietokanta, <https://www.lipas.fi/tilastot>

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Liikkumissuositus 7–17 -vuotiaille lapsille ja nuorille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:19. Saatavilla:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162984/OKM_2021_19.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Sotkanet.fi, www.sotkanet.fi

Valtiokonttori, tutkiahallintoa, <https://www.tutkiahallintoa.fi/kunnat/kuntien-ja-kuntayhtymien-talous/kunnan-ja-kuntayhtymien-tilinpaatostiedot-palveluluokkakohtaisesti/>